

Viðmerking

Kirkjubømúrurinn

Sum festari á Kirkjubøgardi fyrri Heiman sum 16. áttarliði, hafi eg eins og forfedrar mínir skyldu til at varðveita henda fedranna arv, og lata næsta áttarliði garðin, helst ekki í verri standi enn tá ið eg fyrri skjótt 30 árum síðani festi garðin.

Kirkjubømúrurinn er á mínum festi. Kirkjubømúrurinn er samstundis Feroya mætasta fornminni, ein perla í Norðurlenskum fornminnum, sum hvørki eg ella nakar annar hava løyvi til at lata fara fyrri skjeyti, ella at hann skal enda sum ein samanfallin ruin, ella hústoft. Vandin fyrri at so verður, gerst fyrri hvønn dag sum gongur stórr og stórr. At tað gongur skjótari og skjótari er eyðsýnligt. Öll eru samd um, at nú má nakað ítökligt gerast.

Frá barnsbeini av og til dagin í dag havi eg fylgt væl við í øllum práti sum her er farið fram av nógvum mæt-um fólki, um varðveitsu av Múrinum. Eg kann t.d. nevna Sverra Dahl, fyrrverandi landsantikvarur, Glob professari, Bodil Kock, Kristian Eldjarn, Hákon Christie, Knud Krogh, Curt V. Jensen, Benner Larsen, Helge Brinch Madsen, Søren Abrahamson, Kirstin Eliassen og mong onnur.

Sum vaksni havi eg lisið mest alt sum mínir forfedrar og aðrir hava skrivað um Múrin og onnur fornminni og forngripir her á staðnum, og um teirra stríð, eisini í móti embætisminum, at verja hesi fornminni. Eisini havi eg lisið nógv um hvat kendi norsk arkitektúr Johannes Meyer hevur skrivað um ætlanir í 1926 um at varðveita Múrin.

Eg havi verið víða um í verðini og ferðast, og havi altíð havt eygni við mær, og hugt hvussu onnur hava røkt teirra fornminni; eitt nú í Íslandi, Grønlandi, Danmark, Noregi og Finnlandi, og samanborið tað eg havi sæð, við hvat vit møguliga kunnu gera, fyrri at varðveita Múrin á ein skinsaman hátt, og hetta hevur verið við til at lagt lunnar undir okkara verkætlan.

Tað er eingin loyna, at eg ótolin í nógv ár havi biðað eftir at nakað ítökligt kom frá okkara serkønu um hvat skal gerast. Seinasta ár spyrji eg meg sjálfvan, hvat vil eg? Hvát kann eg gera? Her er eingin ivi hjá mær. Eg vil at Múrin skal verjast, so at hann ikki ferst meira. Hann má fáa eitt tak, vindeygu og hurðar. Samstundis vil eg at teir kirkjugripir, sum vóru tiknir higani ífrá, ímóti mínum forfedra vilja, koma aftur á teirra rætta pláss, og her kunnu sýnast fram fyrri Feroya fólki og øðrum.

Síðani vendi eg mær til P.J. Gregoriussen, arkitekt, Una Patursson, verkfrøðing, Trónda Patursson, lista-

mann og onnur góð fólk.

Eftir tveimum mánaðum høvdu vit okkara verkætlan klára. Eitt valaverk, sum ikki á nakran hátt skal Múrin, men tvørturímóti, vil verja hann, soleiðis at hann í framtíðini bæði kann kannast, umvælast og samstundis kann verða karmur um okkara kirkjugripir, -kirkjubóstólarnar, kirkjuligar handlingar, konsertir o.a. Um so eftirkomarar okkara um fímti ella hundrað ár meira at Múrin skal varðveittast á annan hátt, so kann alt takast burtur aftur, og so hava tey Múrin, sum hann sá út í 1997.

Okkara verkætlan, sum er veruliga góð og praktisk gjørlig, hevur fingið góð ummæli frá millum øðrum Johs. Exner, sum hevur varðveitt millum annað Koldinghus. Verkætlan okkara er nú broytt eitt sindur eftir hansara tilmæli. Somuleiðis hevur okkara verkætlan fingið góð ummæli frá serkønum fólki bæði í Feroyum, Íslandi, Noregi og Danmark.

Verkætlan okkara bleiv lögð fyrri Landsstýrismannin í mentamállum Sámál Petur í Grund og varð móttikin við vælvið, somuleiðis av bygðaráðnum, kirkjuráðnum, kirkjumyndugleikum, Feroya fólki og ikki at gloyma, øllum teir mongu vitjandi, sum hava verið her og sæð ætlanina.

Henda góða ítökliga verkætlan okkara, sum ikki higartil hevur kostað Feroya fólki eitt einasta oyra, kann selast í verk beinanvegin og kann standa liðug um eini tvey ár, um bara slepst í gongd við arbeiðið. Hava vit ráð og tíð at biða longur?

Vit hava nógv vitjanir millum ár og dag, og ivist eg ikki í, at um okkara verkætlan verður til veruleika, verður ikki neyðugt at tyngja okkara skattgjaldarar við at gjalda nakað til hana, um vit ikki vilja sjálfvir, tí at tað eru nógvir grunnar og aðrir sum fegnir vilja sleppa frammat at gjalda.

Ella, skal sum so mangan áður, øvundsjúka, partapolitikkur, klandur og stríð í fjølmiðlum og aðra staðir, enn einaferð forða fyrri, at nakað verður gjørt? Skulu vit bara framhaldandi sita hendur í favn og biða til Múrin er farin fyrri skjeyti? Okkara mætasta fornminni?

Nøkur orð um og spurningar til varðveitingarætlanina hjá Feroya Fornminnisavni

Í veruleikanum havi eg ongantíð verið samdur í máta tit ætla at gjøgnumføra tykkara Varðveitingarætlan við klimaskermum og øðrum verjum, sum tit ætla at seeta uttanum og á Múrin. Eg haldi, at Múrin er ein

náttúrligur bygningur, og tí haldi eg, at besta verja má verða at verja hann á náttúrligan hátt, við tekju, hurðum og vindeygum, og ikki seta hann inn í eitt ella annað. Hann er bygður at standa úti, men undir taki.

Í varðveitingarætlan tykkara, sum eg havi lisið gjølla, haldi eg eru nógv ymisk ting, sum eru mótsigandi og ætli eg tí at seta spurningar til okkurt av hesum.

Á síðu 4 stendur: »Tiskil er tað av so avbera stórum rýðningi, at Múrin verður verðandi fullkomliga óbroyttur í sínum núverandi líki, einki má leggjast afturat og einki má trekkjast frá.«

Á síðu 13 stendur: »Hugsu vit okkum her øll umrøddu varðveitingar og verjutiltøk fram í verki, eru vit í eini støðu, har tað stasligi kirkjuraðið fer at standa í einum heilt broyttum líki.« Mín spurningur er hvussu kann hetta lata seg gera? Broyttum líki?

Á síðu 11 stendur: »Konserveringstiltøk undir teirri fyrirtreyt, at Múrin verður innilokaður fram-yvir.« Er tað ikki tað vit gera?

Eisini stendur: »at klimaskermur verður festur sum tvingur, og hildin saman við tvørboltum gjøgnum og í Múrverkinum, soleiðis at múrverkið sjálvt verður ørft.«

Hvussu ætla tit at tilfúkur klimaskermur, sum eftir mínum tykki verður bæði stórur og tungur, og tekur ómetaligan nógvan vind á seg, skal kunna hanga á Múrinum uttan at nerta Múrin? Serliga á norðursíðuni og endunum har eingi or eru at bolta gjøgnum?? Eg havi høyrð eldri kørnir verkfrøðing siga, at hvørki Múrin ella klimaskermur kemur at standa uppi eftir fyrsta harðbalna veturin.

Á síðu 8 er mynd av hugskotti um hvussu møguliga framtíðar gjøgnumskygd tekja kann koma at síggja út. Hvussu haldi tit at konstruktiónin til hesa tekju fer at síggja út?

Á síðu 14 stendur: »Við eitt fáa vit sostatt eitt rúm, sum í øllum førum summarmánaðarnar kann verða nýtt til ymisk endamál, eitt nú gudstænastur, konsertir v.m. Heldur ikki kann úti-hýsast, at tað fer at bera til at sýna fram savnslutir í serliga tilevnaðum og á allan hátt tryggum eindum.

Kirkjubóstólarnir kunnu kanska koma uppá tal umframt aðrir lutir, ið hava tilknýti til kirkjuumhvørvi í Kirkjubø. Hugsu vit okkum stólarnar og aðrar lutir sýndar fram í Kirkjubø, hevur eydnast at skapa nakað heilt einastandandi.« Er tað ikki akkurát hetta okkara verkætlan fremur? Tað haldi eg.

Til seinast kundi verið á hugavert fyrri almenningin at fingið at vita, hvat tykkara varðveitingarætlan higartil hevur kostað?

Rættleiðing til okkurt av tí sum er komið fram í fjølmiðlunum

Landsantikvarur Arne Thorsteinsson segði í Degi og Viku herfyri, at okkara Verkætlan vildi skaða Múrin, og tók aftur í aftur »eg veit tað«. Hetta áttu vit at fingið meira at vita um, hvat hann meinir við. Eisini segði hann at nú mátti Múrin verja móti menniskjum. Spurningurin er hvørjum menniskjum?

Við at lesa søguna, sæst at mínir forfedrar hava roynt at barsi fyrri at røkt okkara fornminni, og ikki hevur tað altíð verið lætt at staðið á odda, dømi um hetta er t.d.: Hvi var ovasti endi á Stokkastovuni rivin niður í 1833 og hvi varð Petur bóndi noyðdur til at reka Holten amtmann av garði í 1867? Nei, embætismenn og yvirvöld hava ikki altíð verið tey bestu menniskju fyrri fornminni í Kirkjubø.

Eitt skulu tit vita á Fornminnisavninum, at um okkara forfedrar og aðrir ikki høvdu verið so at sær komnir, at teir høvdu sæð neyðina í at umvæla Múrin, og fornminni yvirhøvur, av og á, so hevði eingin Múrin og fornminni verið til í Kirkjubø í dag, men bert toftir. Síðani Sverri Dahl, sáli umvaldi Múrin seinast, er eingin umvæling farin fram, uttan at maður fyrri nokrum árum síðani tók almikið av leysum klípum úr veggnum, og legði tær í ein krók, og har liggja tær enn. Eisini eru tvey hol borað tvørtur gjøgnum Múrin, og standa tey opin enn. Er hetta varðveiting?

Í Sosialinum 3. juli stendur, at Hákon Christie, norskur fornfrøðingur sigur um okkara verkætlan »den ville få som følger, at Muren blev skadet som kulturminne.« Í brævi til mín, skrivur sami maður, »efter grundig gennemgang af jeres projekt, ser jeg at der prøver at forene de mange ønsker som vi alle har.«?

Í sama Sosiali stendur, í 1990 fór Curt V. Jensen úr nevndini, og at eitt sindur av fornminnslis hómast í hansara ummæli av okkara verkætlan. Eg kundi hugsað mær at fingið at vita frá Fornminnisavninum, hvi Carl V. Jensen, sum er ein tann ið veit mest um Múrin, hevur teknað allar tær teknningar, sum enn í dag vera brúktar av Múrinum, fór úr nevndini?

Eisini hevur í onkrum bløðum staðið at lesa, at eg vil ognar Múrin til egnan vinning, og vil eg burturvísa hesari skrivning, sum reinur heilaspuni. Mín ætlan

er bert at verða við til at varðveita Múrin og fornminni fyrri eftirtíðina.

Nógvir spurningar og nógv ymisk svar hava verið í fjølmiðlunum, men felags fyrri tað mesta er, at viðkomandi ikki hevur sett seg nógv væl inn í málið, sum skrivað og talað hevur verið um. Ella møguliga við vilja reingja veruleikan, ið ikki tenir Múrinum, so eg haldi at orðatakið, at tað er ikki hvørt orð tú skal svara til, hóskar væl at enda við.

Til enda:

Múrin er og verður í mínnari verð Dómkirkjan, Magnus Katedralurin, sum myndugleikar og embætismenn eftir trúðina hava ríðið takid av, vindeygu og hurðar úr, og flutt ella selt tað burtur. Nú er tíð uppá at fáa alt hetta gjørt aftur, og ongantíð ov skjótt.

Á klæmintsmessu 1997

Páll Patursson

Matseðil

Kjøtfrikadellur v/ eplasalati og reyðkálí	kr. 40,00
Toast v/ osti og skinku	kr. 15,00
Biksimatur v/ stoktum eggj og reyðrót	kr. 40,00
Rivjasteik á la Skáin v/ eplasalati og reyðkálí	kr. 45,00
Sjokolátaskoka	kr. 15,00
Kaffi	kr. 10,00
Te	kr. 10,00
Sodavatn	kr. 10,00

Minnist til heimkoyringartilboðið!

SKÁIN · N. Finsensgøta 20 · Tlf. 18866